

PROCLUS

SUR L'ART HIÉRATIQUE CHEZ LES GRECS

Περὶ τῆς καθ' Ἑλληνικὰς ἱερατικῆς τέχνης

Ὡς περ οἱ ἐρωτικοὶ ἀπὸ τῶν ἐν αἰσθήσει καλῶν ὁδῶ προϊόντες ἐπ' αὐτὴν καταντῶσι τὴν μίαν τῶν καλῶν πάντων καὶ νοητῶν ἀρχὴν, οὕτως καὶ οἱ ἱερατικοὶ ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς φαινομένοις ἅπασι συμπαιδείας πρὸς τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὰς ἀφανεῖς δυνάμεις, πάντα ἐν πᾶσι κατανοήσαντες, τὴν ἐπιστήμην τὴν ἱερατικὴν συνεστήσαντο, θαυμάσαντες τῷ βλέπειν ἐν τε τοῖς πρώτοις τὰ ἔσχατα καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις τὰ πρώτιστα, ἐν οὐρανῷ μὲν τὰ χθόνια κατ' αἰτίαν καὶ οὐρανίως, ἐν τε γῇ τὰ οὐράνια γηίνως.

Ἡ πόθεν ἡλιοτρόπια μὲν ἡλίῳ, σεληνοτρόπια δὲ σελήνῃ συγκινεῖται, συμπεριπολοῦντα ἐς δύναιμι τοῖς τοῦ κόσμου φωστῆρσιν· εὐχεται γὰρ πάντα κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν καὶ ὑμνεῖ τοὺς ἡγεμόνας τῶν σεείρων ὅλων ἢ νοερώς ἢ λογικῶς ἢ φυσικῶς ἢ αἰσθητῶς· ἐπεὶ καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον ὧς ἐστὶν εὐλυτον, τούτῳ κινεῖται καὶ, εἰ δὴ τις αὐτοῦ κατὰ τὴν περιστροφὴν ἀκούειν τὸν ἀέρα πληρσσοντος οἶός τε ἦν, ὕμνον ἂν τινα διὰ τοῦ ἤχου τούτου συνήσθετο τῷ βασιλεῖ προσάγοντος, ὃν δύναται φυτὸν ὑμνεῖν.

Ἐν μὲν οὖν τῇ γῇ χθονίως ἐστὶν ἡλίους καὶ σελήνας ὁρᾶν, ἐν οὐρανῷ δὲ οὐρανίως τὰ τε φυτὰ πάντα καὶ λίθους καὶ ζῶα, ζῶντα νοερώς. ἃ δὲ κατιδόντες οἱ πάλοι σοφοί, τὰ μὲν ἄλλοις, τὰ δὲ ἄλλοις προσάγοντες τῶν οὐρανίων, ἐπήγοντο θείας δυνάμεις εἰς τὸν θνητὸν τόπον καὶ διὰ τῆς ὁμοιότητος ἐφειλύσαντο· ἱκανὴ γὰρ ἡ ὁμοιότης συνάπτειν τὰ ὄντα ἀλλήλοις· ἐπεὶ καὶ, εἴ τις θρυαλλίδα προθερμῆνας ὑπόσχοι τῷ λυχναίῳ φωτὶ μὴ πόρρω τοῦ πυρός, ἴδοι ἂν αὐτὴν ἐξαπτομένην μὴ ψάφουσαν τοῦ πυρός, καὶ τὴν ἑξαψιν ἄνωθεν τοῦ κατωτέρω γινομένην. ἀναλόγως οὖν ἡ μὲν προθέρμανσις νοείσθω σοι τῇ συμπαιδείᾳ τῶν τῆδε πρὸς ἐκεῖνα, ἡ δὲ προσαγωγὴ καὶ ἐν καλῷ θέσις τῇ τῆς ἱερατικῆς τέχνης κατὰ τε καιρὸν τὸν πρέποντα καὶ τρόπον τὸν οἰκεῖον προσχρήσει τῶν ὑλῶν, ἡ δὲ τοῦ πυρός διάδοσις τῇ παρουσίᾳ τοῦ θείου φωτὸς εἰς τὸ δυνάμενον μετέχειν, ἡ δὲ

ἔξαψις τῇ θειώσει τῶν θνητῶν καὶ τῇ περιλάμψει τῶν ἐνύλων, ἃ δὴ κινεῖται πρὸς τὸ ἄνω λοιπὸν κατὰ τὸ μετασχεθὲν ὑπ' αὐτῶν σπέρμα θεῖον, ὥσπερ τὸ τῆς ἐξαφθείσης θρυαλλίδος φῶς.

Καὶ ὁ λωτὸς δὲ παρίστησι τὴν συμπάθειαν, μεμυκῶς μὲν πρὸ τῶν ἡλιακῶν αὐγῶν, διαπτυσσόμενος δέ πως ἡρέμα τοῦ ἡλίου πρῶτον φανέντος, καὶ ὅσον ὑψοῦται τὸ φῶς, ἐξαπλοῦμενος, καὶ αὖθις συναγόμενος, ἐπὶ δύσον ἰόντος. τί δὴ οὖν διαφέρει τοὺς ἀνθρώπους αἶροντας ἢ τιθέντας ἑτάς γένυς ἢ τὰ χεῖλη ὑμνεῖν τὸν ἥλιον, ἢ τὸν λωτὸν τὰ φύλλα συμπτύσσοντα καὶ ἀναπλοῦντα· γίγνεται γὰρ ἀντὶ τῶν γενύων ταῦτα τῷ λωτῷ, καὶ ὁ ὕμνος φυσικός. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ φυτῶν οἷς ὑπάρχει ζωῆς ἵχνος τι γεννητικῆς· ἀλλὰ καὶ λίθους ἔστιν ἰδεῖν ταῖς τῶν φωστήρων ἀπορροαῖς ἐμπνέοντας, ὡς τὸν μὲν ἡλίτην ταῖς χρυσοειδέσιν ἀκτῖσιν ὀρώμεν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας μιμούμενον, τὸν δὲ Βήλου προσαγορευόμενον ὀφθαλμὸν καὶ σχῆμα παραπλήσιον ἔχοντα κόραις ὀφθαλμῶν καὶ ἐκ μέσης τῆς ἐν αὐτῷ κόρης στιλπνὸν ἀφιέντα φῶς, ὃν φασιν ἡλίου χρῆναι καλεῖν ὀφθαλμόν, τὸν δὲ σεληνίτην τύπῳ τε καὶ κινήσει σὺν τῇ σελήνῃ τρεπόμενον, τὸν δὲ ἡλιοσέληνον τῆς συνόδου τῶν φωστήρων τούτων οἶον ἄγαλμα ταῖς κατ' οὐρανὸν συνόδοις τε καὶ διαστάσεσιν ἀφομοιωθέν.

Οὕτω μεστὰ πάντα θεῶν, τὰ μὲν ἐν γῇ τῶν οὐρανίων, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, καὶ πρόεισιν ἐκάστη πληθυσμένη σειρά μέχρι τῶν ἐσχάτων· τὰ γὰρ ἐν ἐνὶ πρὸ τῶν πάντων, ταῦτα ἐν πᾶσιν ἐξεφάνη, ἐν οἷς καὶ ψυχῶν συστάσεις ἄλλων ὑπ' ἄλλοις ταπτομένων θεοῖς, ἔπειτα ζῶων ἡλιακῶν εἰ τύχοι πληθος, οἶον λέοντες καὶ ἀλεκτρυόνες, μετέχοντες καὶ αὐτοὶ τοῦ θείου κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν. καὶ τὸ θαυμαστὸν ὅπως ἐν τούτοις τὰ ἐλάττονα δυνάμει τε καὶ μεγέθει τοῖς κατ' ἄμφω κρείττοσιν ἐστὶ φοβερά· ὑποστέλλεται γὰρ ὁ λέων, φασί, τὸν ἀλεκτρυόνα. τὸ δὲ αἵτιον ἀπὸ μὲν τῆς αἰσθήσεως οὐκ ἔστι λαβεῖν, ἀπὸ δὲ τῆς νοερᾶς ἐπιβλέψεως καὶ τῆς ἐν τοῖς αἰτίοις διαφορᾶς. ἐνεργεστέρα γοῦν ἐστὶν ἡ τῶν ἡλιακῶν συμβόλων εἰς τὸν ἀλεκτρυόνα παρουσία· δηλοῖ δὲ τῶν ἡλιακῶν περιόδων συναισθανόμενος καὶ ᾄδων ὕμνον τῷ φωστῆρι προσιόντι τε καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ κέντρα τρεπομένῳ· διὸ καὶ ἄγγελοι τινες ἡλιακοὶ ὥφθησαν τοιαύτας ἔχοντες μορφάς, καὶ ὄντες ἀμόρφωτοι, φαίνονται τοῖς ἐν μορφῇ κατεχομένοις ἡμῖν μεμορφωμένοι. ἤδη δὲ τινὰ τῶν ἡλιακῶν δαιμόνων λεοντοπρόσωπον φαινόμενον, ἀλεκτρυόνος δειχθέντος, ἀφανῆ γενέσθαι φασὶν ὑποστελλόμενον τὰ τῶν κρειττόνων συνθήματα· ἐπεὶ καὶ θεῶν ἀνδρῶν εἰκόνας ὀρώντες πολλοὶ ἀνεστάλησαν ὑπ' αὐταῖς τι τῶν μιαιφῶν ἐνεργεῖν.

Ἀπλῶς δὲ τὰ μὲν ταῖς περιόδοις τοῦ φωστήρος συγκινεῖται, ὡς τὰ εἰρημένα φυτά, τὰ δὲ τὸ σχῆμα μιμεῖται τῶν ἀκτῖνων, ὥσπερ ὁ φοῖνιξ, τὰ δὲ τὴν ἐμπύριον οὐσίαν,

ὥσπερ ἡ δάφνη, τὰ δὲ ἄλλο τι. ἴδοις ἂν οὖν τὰς συνεσπειραμένας ιδιότητας ἐν ἡλίῳ μεριζομένας ἐν τοῖς μετέχουσιν ἀγγέλοις, δαίμοσι, ψυχαῖς, ζώοις, φυτοῖς, λίθοις.

Ὅθεν οἱ τῆς ἱερατικῆς ἡγεμόνες ἀπὸ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς κειμένων τὴν τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων θεραπείαν εὐρήκασιν, τὰ μὲν μίξαντες, τὰ δὲ οἰκείως ἀναιρούμενοι· ἡ δὲ μῖξις διὰ τὸ βλέπειν τῶν ἀμίκτων ἕκαστόν τινα ἔχον ιδιότητα τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν ἐξαρκοῦν πρὸς τὴν ἐκείνου πρόκλησιν· διὸ τῇ μίξει τῶν πολλῶν, ἐνίζουσι τὰς προειρημένας ἀπορροίας, καὶ ἐξομοιοῦσι τὸ ἐκ πάντων ἐν γενόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ πρὸ τῶν πάντων ὅλον· καὶ ἀγάλματα πολλάκις κατασκευάζουσι σύμμικτα καὶ θυμιάματα, φυράσαντες εἰς ἐν τὰ μερισθέντα συνθήματα καὶ ποιήσαντες τέχνη ὅποιον κατ' οὐσίαν τὸ θεῖον περιληπτικὸν καθ' ἔνωσιν τῶν πλειόνων δυνάμεων, ὧν ὁ μὲν μερισμὸς ἡμύδρωσεν ἐκάστην, ἡ δὲ μῖξις ἐπανήγαγεν εἰς τὴν τοῦ παραδείγματος ἰδέαν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ μία ποὰ καὶ λίθος εἷς ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔργον· ἀπόχρη γὰρ πρὸς μὲν αὐτοφάνειαν τὸ κνέωρον, πρὸς δὲ φυλακὴν δάφνη, ῥάμνος, σκύλλα, κουράλιον, ἀδάμας καὶ ἰασπς, πρὸς δὲ πρόγνωσιν ἡ τοῦ ἀσπάλακος καρδία, πρὸς δὲ καθάρσεις τὸ θεῖον καὶ τὸ θαλάττιον ὕδωρ. διὰ μὲν οὖν τῆς συμπαθείας προσήγοντο, διὰ δὲ τῆς ἀντιπαθείας ἀπῆλυνον, καθαίροντες εἰ τύχοι θεῖω καὶ ἀσφάλτῳ καὶ περιρραίνοντες θαλάττῃ· καθαίρει γὰρ τὸ μὲν θεῖον διὰ τὸ δριμύν τῆς ὁσμῆς, ἡ δὲ θάλαττα διὰ τὸ μετέχειν ἐμπυρίου δυνάμεως.

Καὶ ἐν ταῖς τελεταῖς δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις περὶ τοὺς θεοὺς θεραπείαις ζῶά τε προσήκοντα ἐξελέγοντο καὶ ἕτερά ἄττα. ἀπὸ δὴ τούτων καὶ τῶν τοιοῦτων ὀρμηθέντες, τὰς δαιμονίους δυνάμεις ἔγνωσαν, ὥς προσεχεῖς εἰσιν οὐσίαι τῆς ἐν τῇ φύσει καὶ τοῖς σώμασιν ἐνεργείας, καὶ ἐπηγάγοντο δι' αὐτῶν τούτων εἰς συνουσίαν· ἀπὸ δὲ τούτων ἐπ' αὐτὰς ἤδη τὰς τῶν θεῶν ἀνέδραμον ποιήσεις, τὰ μὲν ἀπ' αὐτῶν διδασκόμενοι, τὰ δὲ καὶ αὐτοὶ κινούμενοι παρ' ἑαυτῶν εὐστόχως εἰς τὴν τῶν οἰκείων συμβόλων ἐπίνοϊαν· καὶ οὕτω λοιπόν, τὴν φύσιν καὶ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας κάτω καταλιπόντες, ταῖς πρωτουργοῖς καὶ θεαῖς ἐχρήσαντο δυνάμεσι.

(Edition de J. Bidez, *Catalogue des Manuscrits Alchimiques Grecs*, VI, Bruxelles, 1928)